

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

טי העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

בולטות על המטה מלמעלה לפרוס עליהם אהל המטה
 ונקראים כל' החלמוד נקליטי המטה . ושעור הכתוב
 שהאזה מסבחה את נוי מטה שהמבודרת במרדדים
 גם בנקליטין מטובת אטון מזרים . או שיהי' מטובת
 אטון מזרים היינו זיית מטובות בצורת עמוד של מזרים
 דהיינו בעל ד' נלעות הדודות (פיראמידע) ששאר
 העמודים של שאר ארצות הן עגולות . ובשרשים
 בארתי אטון מזרים כמו שפירשו המפרשים עיי' שרש טן :
 ובעל קצר . הראתו על כריתת הכבואה והדשאים
 צמגל או במרעש . ורוב תשמיתי קצר
 וזה הענין כמו בחרים ובקצר . קציר המים . קציר
 ארץ , וכעמיר ונאחרי הקוצר , והוא מושאל מן שם
 הארץ קצר לשון קצור (קורץ) והיינו קצור אורך
 השבולת של הכבואה והחציר וכענין קציה מגזרת שם
 קץ וקצה כמבואר לעיל . ועל קוצר הגשם משמש 'ב'
 הלשונות . ונשגו קצה . ונקצר נפש העם :
בך פער זכר . מורה שוב בפרטות על כריתת
 צמורות הגפן בלבד כמו תומר
 כרמך . לא יומר ולא יעדר (ישעי' ה' ז') . וסכין
 המיוחד לכך נקרא תומר ומכאן היה למחמרות (שם
 ז' ד') והוא מין סכין שפיה עגול כעין סכין המיוחד
 לבעלי פרס . ושאר גזרות זמר מבואר בחלק השני
 וזה החבור בבאור זמר :

יריעה יט

בקע . פלח . שפע . הבקוע , שהוא חלוקת
 הדבר לפי ארכו
שפאלטן הוא הענין המשחק באלה המלות . שחלוקת
 הדבר לפי רחבו יסול עליו לשון כריתה (שניידן)
 וחלוקת הדבר לפי ארכו יסול בו לשון בקיעה וכו'
(שפאלטן) . ואורך רחבו המזכר כאן אינו בבחינת
 המדה במה שהאורך מחזיק ע"פ הרוב יותר מן הרחב
 כי ימצא ג"כ לפעמים שרוחב הדבר יותר מארכו או
 שזה בארכו ורחבו . אבל הרגה מה באורך ורחבו
 היינו לענין נתיחת הדבר וגיזולו שרחבו הדברים בגון
 הנמחים והבעלי חיים תחפשו בה הנתיחה רק לאורך
 הדבר לא לרחבו והיינו קו הנתיחה המוסיף והולך
 בשיטה אחת זהו אורך ומבור קוים הרבה באלה זה
 אצל זה זהו רוחב הדבר . שלסיק חס' ג"כ כריתת
 הדבר ע"פ רחבו יותר קשה מכריתת הדבר לפי ארכו

דהיינו בקוע . שכריתתה הרוחב צריך לחלק גוף הקו
 של נתיחה וכוא דבר קשה , משא"כ בבקוע שאין צריך
 לחתוך את גוף הקו לשנים רק להפריד בין הדבקים
 שקווי הנתיחה אדוקים ודבוקים זה בזה ע"י איז' שרף
 ודבק והוא דבר שאין כח מרובה צריך לו שמשום כך
 ג"כ יודמן הרבה פעמים שבהבקע מקלת הדבר
 יתבקע השאר מאליו כגון בקיעת העץ בד"מ שאמר
 שנעשה בו בקיעה במקלת יתבקע השאר מאליו או בדרך
 קל . משא"כ בכריתה לפי הרוחב שאע"פ שחך וקלת
 קוים עדיין השאר קיימים וצריך להחמיר בכריתה
 בכח שזה עד שיתחלק אורך הדבר לשנים :

ורדו ברל הפרטי בין בקע פלח ושפע . כי בקע
 הוא בדרך כלל על פעל הבקיעה דהיינו
 התחלקות הדבר בארכו . הן בכולו והן במקצתו .
 בכולו הוא שיתחלק הדבר על פני כל ארכו מראשו ועד
 סופו לחלקים נפרדים (צר שפאלטן) כמו ויבקע עני
 עולה (בראשית כ"ג ג') . ויבקעו המים (שמות י"ד
 כ"א) ובמקצתו הוא שנעשה הבקוע רק במקצת האורך
 ולא נתחלק האורך כולו לחלקים נפרדים (בשפאלטן)
 כמו ותבקע האדמה אשר תחתיהם (במדבר ט"ו ל"א)
 לא שיתבקע כל כדור הארץ רק השטח שתחתיהם .
 וכתיהם חבקע (מ"ג ח' י"ג) דהיינו בקיעת הכעך
 לארכו שיצא הולך . וסבות הבקיעה שמים . אים ונחם
 הבא מבחוץ כגון כח הים או כח כלי הכא על הדבר
 ומבקעהו כמו ויבקע עני עולה דהיינו בכח הגרון .
 נטה את ירך על הים ובקעהו דהיינו מכח הטות הים .
 חדשים והנה התבקעו (יהושע ט' י"ג) דהיינו מכח
 מוס השמש הבא עליהם מבחוץ . ואם מכח הבא מבפנים
 שע"י התפטרותו כלפי חוץ יתבקע הדבר מכח
 התפטרותו כגון משקה מוסם שבכלי סחוס שהוא
 סחוס ומתנפח עד שיתבקע הכלי ויתבקע על הרוב
 במקום שהוא קל להתבקע דהיינו על פני ארכו . מזה
 הענין נבקעו כל מעיפת סחוס רבה (בראשית ז' י"א)
 שנתנפחו המים כ"כ עד שבקעה האדמה שעליהם
 (איוב בשפרובגן , צר טלאטט) . וכן ולא נבקע ענין
 תחתם (איוב כ"ו ח') שהענין כעין כלי למים וכשהם
 מרובים וכבדים יתבקע הענין וירדו בשטף והוא הנקרא
 בקוע העניים (וואלקן ברוד) . וכן בצורות יאזורים
 בקע (שם כ"ח י') שיתבקעו הצורים . כאלו חדשים
 יבקע (שם ג"ג י"ט) כלומר כלים שהיו בהם מוסם
 ונבקעו בה מוסם (זכרי' י"ד ד') והוא הנעשה ע"י

יריעות שלמה חלק נ יריעה יש

רעד סניווי של רוח ושל אש הקרא וועה (ערד בעצמן)
 עד שיחבקעו הרים וגבעות והארץ נעשה בקעים בקעים
 (גבארסטן) . וכן פולח וזוקע בארץ (תליס קמ' א' ו')
 ויבואר עוד בכמוך , מזה הענין עס בקעה . ויתאלח
 בקעה בארץ שנער . בקעה ובהר . ארץ הרים
 ובקעות . והוא גיא ארוך האורך על פני כל אורך
 הגבעות שמטי נדיו (ברוך) שנראה שלשלת הגבעות
 כאלו היו גוף אחד שנתבקע לארכו ונעשה עס עמק
 בענין שנעשה לפעמים באמת ע' ירעד ומרדת הארץ
 ומלשון בקוע ג"כ עס בקיע מין מטבע . בקע משקלו
 (בראשית כ"ד כ"ב) בקע לגלגלת מחצית השקל (שמות
 ל"ח) שנראה השקל שהוא מטבע שלם כאלו נתבקע
 לחצאים ונקרא מחציתו בקע (ברוך שטיק)
 ושפע . הנחתו הפרטית על הבקוע לשני חלקים
 שווים . וכענין חנה שהוא חלוקה הדבר
 לב' חלקים שווים כך ענין שפע הבקוע לשני חלקים
 שווים (עגטווייל שפאלטן) . ויש ג"כ ב' מיני שפע .
 שסוע במקלת הדבר כגון ושפע אהו בכנפיו לא יבדיל
 (ויקרא א' י') דהיינו שישפענו רק מגבו והכרם נשאר
 שלם . וכן וישפעו כשפע הגדי (שופט' י"ד ו') שלא
 קרעו לשני חלקים כ"א כמו ששופטין הגדי לללות או
 פכרבו או מגבו וכענין ותבקעה מהם ארבעים (מ"ב
 ב' כ"ד) בקוע במקלת . ויש שסוע בכל הדבר כולו
 דהיינו שסוע לב' חלקים נפרדים . כמו ושפעת שפע
 פרסות ושפע אינגה שפעת (ויקרא י"א ג' ו') דהיינו
 חלוקה הפרסה מעבר לעבר לב' חלקים נפרדים לאורך
 הפרסה דהיינו חלומטה למעלה לא לרחבה . אלא שלפי
 שפע נופל ג"כ על השסוע במקלת דהיינו ג"כ שלא
 נתבקעה הפרסה רק חלומטה ולמטה היא שלמה
 בפרסת הגול . וכענין ושפע אהו בכנפיו . לפיכך
 בוסף במשנה תורה לבאר בענין . יותר ואמר ושפעת
 שפע שתי פרסות (דברי י"ד ו') לומר לך שצריך
 שהיה הפרסה חלוקה מעבר לעבר . ובבחינה העיונית
 יקרא שסוע התחלקות הרצון כשהי' מוסכם בהסכמה
 שלמה בחיוב או בשלילה ונתבקע עד שהוא נוטה כמו
 כן אל החיוב כמו אל השלילה והו ג"כ ענין שסוע
 (שפאלטטען זינגטס או . צווייל דייטיג) הפך רצון
 שלם ודעת שלמה ולב שלם . מזה הענין וישפע דוד
 את אהשו בדברים ולא נתנס לקום אל שאול . (ש"א
 כ"ד ח') שכלי ספק לא הי' התגללות דוד במה שאמר
 הלילה לי אם אעשה את הדבר הזה לאדני למשיח ה' .

כנסם באזני השיושגרי הוועדיין רוצים להרגו כמ"ש ולא
 כחנם לקום אל שאול והיכן נזכר שהיו הם רוצים להרגו
 שהיו לא אמרו רק לדוד שיהרגו הוא כמ"ש בספוק ו'
 עס ויאמרו אנשי דוד אלו וכו' ועצית לו כאשר יעב
 בעיניך . אלא שאמר שהגלגל שאינו ראשי להרגו לפי
 שהוא אדוניו ומשיח ה' אז נתעוררו אל הרצון שיהרגוהו
 הם ואמרו לו אם אתה חושש להרגו במה שהוא אדונך
 אנו אין אנו חוששים לך ונהרגוהו אהמו . ובמבוכה
 הזאת הי' דוד צריך לחפש אחר שאר טענות נמרזות
 לקיים העדר ההרגה אף מצדס ובין כך ובין כך
 נחלט שאול . והיו שאמר וישפע דוד את אהשו בדברים .
 בדברים דייקא דהיינו בדברים אחרים לא בדבריו
 שהזכיר מחלה שהם לא נכנסו באזניהם . אבל הציב
 לפניהם טענות אחרות שלא נזכרו כאן שעל ידיהם
 הכנים שסוע ובקיעה ברצונם המוחלט על ההרופה עד
 שפלו בין צדדי החיוב והשלילה בשוה ובנתיים עמד
 רוח והללה לשאול והיו ענין וישפע (צווייל שפאלט
 במאכט) :

ופעל פלח . אין מחלת הנחתו על פעל הבקוע .
 כי הוא רק פעל הנגור מן השם
 פלח . שהוראת עס פלח על חתיכה הנחתכה מדבר
 עגול שנשארת עגולה מן הצד וביכרת שנחלקה
 מדבר עגול כגון חתיכה מחתרוב ומסוח ומררה עגולה
 שכשאר חתיד על צד החזון חלק עגולה זה נקרא פלח
 (רוגז שטיק) כמו פלח רבב (שופט' ט' כ"ג . ש"ב
 י"א כ"א) חתיכה מאבן דרכב של הרמים שהוא עגול .
 פלח דבלה (ש"א לע"ד י"ב) חתיכה מעגול של דבלה
 כפי מה שכובשין החאנים זו על זו ועוסיין מהם עגול
 כדי ליבטן ונקרא ג"כ בל' הש"ס עגולי דבלה . וכן
 כפלה כרמון רקחך (שה"ש ד' ג') כלומר כחתיכה
 של רמון שהוא עגול ואדמדס כך רקחך שהוא הלחי
 בעלת בשר עגול ואדום . ולא הי' שייך לדמות לרמון
 שלם שאין בליעת הלחי כרמון שלם כ"א כחלק ממנו
 הגראה לעינים . ונגור מזה השם פעל פלח להוראת
 הבקוע של דבר עגול שאין לשער בו אורך ורחב כשהוא
 כדוריי ואין נופל בו לשון בקוע ושפע שהם מורים על
 הבקיעה לארכו של דבר . והוא אל לבקוע של דבר
 עגול לשון פלח . כמו ויפלח אל סיר הגזיר (מ"ב ד'
 ל"ט) שהפוקעת נזכר עס שהי' מפלח הוא מין דלעת
 וקשואין מדכריית (וויילדע קירבעס) וכן הוא בלשון
 המשנה ולא בשמן פקעות (שבת ס' ב') היינו דלעת
 מדכריי

כנסם באזני השיושגרי הוועדיין רוצים להרגו כמ"ש ולא
 כחנם לקום אל שאול והיכן נזכר שהיו הם רוצים להרגו
 שהיו לא אמרו רק לדוד שיהרגו הוא כמ"ש בספוק ו'
 עס ויאמרו אנשי דוד אלו וכו' ועצית לו כאשר יעב
 בעיניך . אלא שאמר שהגלגל שאינו ראשי להרגו לפי
 שהוא אדוניו ומשיח ה' אז נתעוררו אל הרצון שיהרגוהו
 הם ואמרו לו אם אתה חושש להרגו במה שהוא אדונך
 אנו אין אנו חוששים לך ונהרגוהו אהמו . ובמבוכה
 הזאת הי' דוד צריך לחפש אחר שאר טענות נמרזות
 לקיים העדר ההרגה אף מצדס ובין כך ובין כך
 נחלט שאול . והיו שאמר וישפע דוד את אהשו בדברים .
 בדברים דייקא דהיינו בדברים אחרים לא בדבריו
 שהזכיר מחלה שהם לא נכנסו באזניהם . אבל הציב
 לפניהם טענות אחרות שלא נזכרו כאן שעל ידיהם
 הכנים שסוע ובקיעה ברצונם המוחלט על ההרופה עד
 שפלו בין צדדי החיוב והשלילה בשוה ובנתיים עמד
 רוח והללה לשאול והיו ענין וישפע (צווייל שפאלט
 במאכט) :

מדבריי שמוציאין ממנו שמו (קאלאחיטום) שלמי
 שהוא עגול חמר על בקועו והתחלקו לשון פלוח . וכן
 יפלה כלותי (אוזב ט"ו י"ג) שהכליות עגולות .
 תברענה ילדיהן תפלחה (סס ל"ט ג') שהרחם והשליא
 עגולים והאולה כורענה ומשהוחת כ"כ עד שתבקע
 השליא וסדקר הולד לחוצ . וכן יפלה חץ כבדו (משלי
 ז' כ"ג) שהכבד כפי שמוחת בבטן עושה צורת עגול
 גם היא עגולה בצד החצון . ואומר כמו פולה ובוקע
 בארץ (תלים קמ"א ז') כנוי לרעד המתהווה בבטן
 הארץ שפלת הרים שהם עגולים ע"פ הרוב ועושה
 ג"כ הקרקע בקעים בקעים . ומלת בארץ אינו ר"ל
 על הארץ כ"א חוד הארץ כמו בבית בעיר דהיינו חוד
 הבית והעיר . ופלה ובוקע תאר שלא נוכר שם המתואר
 כמו חטובת אטון מזרים , עדר הקצובות , ואין א"כ
 פלה ובוקע שני פעלים מענין אחד כמו שחשבו המפרשים
 אבל הם ב פעלים חשני ענינים ובשני גופים , שפלת
 שב על ההרים טעשים ע"י הרעד פלחים וחתיכות
 ובוקע שב אל הקרקע הפשוטה השטחית טעשית ע"י
 הרעד בקעים וחריוץ לא לפלחים עגולים שהיא שטוחה
 בשוה עם שטח כל הארץ אבל ההר גוף נפרד ואפשר
 לו להתפרק לחתיכות :

ויש עוד מלות שמתפרשים מלשון בקוע . כמו מלת
 שסוף ויסוף שמואל את אנב (ש"א ט"ו כ"ג) .
 ומלת פשרו כמו דרכי סורר ויפשמני (איכה ג' י"א) .
 אך לפי שאין לאלה התבות דמיון במקרא לא נדע
 פירושם ואם יש לחזרם עם לשון בקוע יהי ענין סוף
 מין הריגה כעשה ע"י בקוע שמכה בחרב על הראש
 ומבקעו לשנים (קאסף שאלטון) שיש בהריגת חרב
 כמה אופנים ע"י כריתה שחוקך את הראש מן הגוף
 וע"י דקירה שחוקע את החרב בבטן וכיוצא בזה . וכל
 שהוא מכה בחרב על הראש כדי לבקעו יקרא סוף .
 וענין פשה יהי בקוע המחשבה והרצון ורצון הדעת וכענין
 ויסע דוד את אגשו בדברים המצואר לעיל דהיינו
 בקיעת הדעת והרצון שקנהו נוטה אל הקיום וקנתו
 נוטה אל השליה ואין כאן הסכמה שלמה לזד ח' מאופני
 הסוחר , הסך מה שנקרא לב שלם ודעת שלמה . אלא
 שסע לשון מושאל מן שסע של בקיעה גשמיית כמו
 ושכעת שסע פרסות . ושפח חללת הנחתו על בקיעת
 המחשבה והרצון . אלא שחז"ל עשו גם מן פשה שמוש
 ללשון בקיעה גשמיית כגון אילן שנפסח קושרין אותו
 (שביעית פ"ד) . ושעור המאמר דרכי סורר ויפשמני ,

ההישרה היא שאדם לוקח במחשבתו להשלים כל עניניו
 ע"כ התקון והתועלת נקרא דרך (סאר האבנים) ומלת
 סורר ענין עוות (אם שפעכטיג) כמו סורר ומורה .
 כתף סוררת . אלא שמלת סורר כאן פעל יונא ושב אל
 הקב"ה וכענין ושב את שבותך . והיינו שהקב"ה הסיר
 דרכי ולא נתנני להגיע אל התכלית המבוקש שהייתי
 מוסכם אליו (אם שפעכטיג גיזאגט) והוא הסך ממי
 שנאמר בו יחילו דרכי בכל עת וכל דרכי הסכנת .
 ויפשמני הוא שוב ענין בפ"ע שמלבד שהסיר דרכי
 שהייתי מוסכם להם כי גם את עצמי בלכל מחשבותי
 ורצוני והכנסני בתוכנת הספק תמיד מה לעשות שהוא
 שסוע ובקוע הרצון ע"כ שמני שומם דהיינו שמוה
 ומורצן הדעת כענין נתנני שוממה היו בני שוממים
 שאין שוממה גדולה משממת הדעת . כשאין האדם יודע
 מה לעשות . אך הפייטן בסליחות של שני קמח חיבר
 פשה ושסוף זה לזה ועשה מן שסוף נוסא ושפח נשוא
 באמרנו שפלים ונבויס פשוטי שסוף . ואינו יודע לכוון
 הלשון . שלפי לשונו זה יהי' שסוף שם ושפח תאר
 כענין וחשופי שם . יצורי עולם . ולא נמצא בשום
 מקום שיהי' שסוף שם . ואולי הוא כפל לשון מענין
 אחד כמו אדמת עפר . והסבתם את העיר
 הקף :

יריעה כ

קרע . פרם . הנחת שניהם בשחוף על החלק
 הדבר שלא כסדרן (צר רייסן) .
 וההבדל ביניהם כי קרע מורה על פעל הקריעה כל
 שלא יתחלק הדבר כסדר המתחלקים ע"י סכין ושאר
 כלי שהחוד ישר הולך נקרא קריעה (רייסן) הן
 שיתקרע בכח היד כגון ויקרע שמלתיו . וקרע אהו מן
 הבגד (ויקרא י"ג) והן שיתקרע מאליו כמו הנס
 המזבח נקרע (מ"א י"ג ג') . ורוב לשון קריעה בדבר
 דך שנוה לקרעו כשחופשין בו בחוזק כגון בגדים ומיני
 צמר ואומר לא קרעת שמים (ישעי' ס"ג י"ט) שהשמים
 דבר דך . ותקרעי צפוך עיניך (ירמיו' ד' למ"ד) .
 אבל פרם , הנחתו על איכות הקריעה שאע"פ שעושין
 את הקריעה שלא במחכוון יש הפרש בקריעות כפי איכות
 הדבר שמתקרע . יש שלא נעשה בדבר רק קרע אחד
 וכל שיהי' נקרע לקרעים רבים צריך לחזור ולקרוע
 כענין ויקרעה שנים עשר קרעים (מ"א י"א ל') וכל
 חלק